

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

سیروس احمدی^۱

محمد نوریان نجف آبادی^۲

رامین مرادی^۳

معصومه مسعودی^۴

[10,22034/ssvs.2023,2788,3027](https://ssvs.2023.2788.3027)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۰۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶

چکیده

موفقیتها و شکست‌های تیم‌های ملی فوتبال هر کشور در جام جهانی فوتبال می‌تواند بر زندگی روانی-اجتماعی شهروندان تاثیر بگذارد. پژوهش حاضر تلاش کرده است اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ را بر «امید» در بین شهروندان ایرانی مورد بررسی قرار دهد. این تحقیق به روش آزمایش طبیعی با یک گروه آزمودنی، با پیش‌آزمون و سه‌پس‌آزمون، بعد از هریک از بازی‌های ایران در برابر انگلیس، ولز، و آمریکا بر روی ۲۵۴ نفر از شهروندان در شهر یاسوج انجام شد. جهت سنجش امید از مقیاس «امید» شنایدر (۱۹۹۱) استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد، «امید» به طور کلی، در مرحله پیش‌آزمون، شکست در برابر انگلستان، پیروزی در برابر ولز و شکست در برابر آمریکا کاهش یافته است اما این کاهش معنادار نیست. اما بررسی خرده‌مقیاس‌های «امید» نشان داد، «امید» در بعد «مسیر» پس از شکست ایران و حذف از جام جهانی، به طور معناداری کاهش یافته است. با توجه به اثر نتایج تیم‌های ملی ورزشی بر «امید»، نتیجه‌گیری پژوهش حاضر این است که با برنامه‌ریزی دقیق و کسب نتایج موفق توسط تیم‌های ملی در مسابقات معتبر بین‌المللی، می‌توان «امید» به عنوان نیاز ضروری کشور را در بین مردم ارتقا داد و از این رهگذر بر برخی از مهمترین مشکلات کشور فائق آمد.

واژه‌های کلیدی: امید، فوتبال، جام جهانی، ایران

^۱- استاد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول) Email:sahmadi@yu.ac.ir

^۲- دانشجوی دکترا، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

^۳- استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

^۴- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

مقدمه

زندگی انسان، یک زندگی جمعی است و بر پایه‌ی روابط اجتماعی بنیاد نهاده شده است. انسان‌ها در تعاملات اجتماعی خود به دنبال رسیدن به خواسته‌ها و نیازهای خود هستند. جریان رسیدن به خواسته‌ها مبتنی است بر ابزارهایی است که این ابزارها روندهایی را ایجاد می‌کند، که در بسیاری از موارد بتواند فرد را به چیزی که به آن نام موفقیت داده شده است برساند. موفقیت در زندگی روانی و اجتماعی مستلزم تعیین اهداف و دسترسی به آن‌هاست. از این رو امید^۱، را می‌توان یک حالت شناختی مثبت دانست که طی آن، اهداف برای نیل به موفقیت تعیین می‌گردد و برای دستیابی به این اهداف، برنامه‌ریزی صورت می‌گیرد (ریورا^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). به زعم اشنایدر و همکاران (۱۹۹۱) امید یک نیروی انسانی حیاتی بخش است که اساساً مشتمل بر سه جزء مجزا اما مرتبط به هم است. ۱) اندیشیدن به اهداف^۳، یا تصویرسازی آشکار از اهداف با ارزش. ۲) اندیشیدن به مسیرها^۴، یا ظرفیت توسعه راهبردهای مشخص برای رسیدن به اهداف. ۳) اندیشیدن به عاملیت^۵، یا توانایی ایجاد انگیزه و حفظ آن برای به کارگیری راهبردها. امید اساساً چیزی بیش از آرزوست^۶ زیرا متضمن باور و اطمینان به دستیابی به نتایج مثبت است (بلیچینگ^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). امید حتی با خوش-بینی^۸ هم متفاوت است و نسبت به آن، یک نگرش مثبت واقع بینانه تر محسوب می‌شود (لو^۹ و همکاران، ۲۰۲۲). امید، فارغ از میزان استعدادها و مهارت‌ها، کمک می‌کند انسان در پیچ و خم‌های صعب العبور زندگی از پا نیفتد و در شرایط سخت و طاقت فرسا، بتواند دوام بیاورد و به مسیرش ادامه دهد. آن چه باعث می‌شود، امید در زندگی فردی و اجتماعی حایز اهمیت بسیار باشد، کارکردهای گسترده آن است. حسب مستندات، افراد دارای امید، سلامت جسمی‌شان بیشتر است (کاونتری^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۱)، عملکرد تحصیلی (الام^{۱۱}، ۲۰۲۲) و شغلی مناسب‌تری دارند (سندی^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۱)، از بهزیستی بالاتری برخوردارند (یلدیریم و ارسلان^{۱۳}، ۲۰۲۰)، توانایی بیشتری در مدیریت استرس دارند (ون و همکاران^{۱۴}،

۱. Hope

۲. Rivera

۳. Goal thinking

۴. Pathways thinking

۵. Agency thinking

۶. Wish

۷. Pleeging

۸. Optimism

۹. Luo

۱۰. Coventry

۱۱. Alam

۱۲. Sandi

۱۳. Yildirim & Arslan

۱۴. Wen

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

۲۰۲۱)، اضطراب‌شان کمتر است (فرام‌کن^۱، ۲۰۲۲)، موانع را بهتر مدیریت می‌کنند (ویکرت^۲ و همکاران، ۲۰۲۰)، رضایت از زندگی شان بیشتر است (دی ماجو^۳ و همکاران، ۲۰۲۱)، مشارکت اجتماعی بیشتری دارند (باکلی و لی^۴، ۲۰۱۸)، و روابط اجتماعی شان گسترده‌تر است (اشنایدر^۵ و همکاران، ۲۰۱۷).

به دلیل کارکردهای متعدد امید در حوزه‌های روانی-اجتماعی، تلاش‌های زیادی از جانب دولت‌ها صورت می‌گیرد تا با شناسایی عوامل موثر بر امید، زمینه‌های گسترش آن در جامعه و در بین مردم، هرچه بیشتر محقق شود، چرا که از این رهگذر می‌توان بر بسیاری از مسائل و مشکلات جامعه فائق آمد. پرواضح است که تا امید در بین مردم یک جامعه شکوفا نشود دستیابی به توسعه، امری دشوار خواهد بود چون نقطه مقابل امید، ناامیدی است و ناامیدی خیلی زود به ناتوانی مبدل می‌شود. امید، اساساً با تولد به دست نمی‌آید و به عنوان یک مهارت، آموختنی است و بر همین اساس، متاثر از گستره‌ای از متغیرهای درونی و بیرونی از سطوح خرد تا کلان است. پلیگینگ^۶ و همکاران (۲۰۲۲) با بررسی جامع پژوهش‌های مربوط به «امید» نشان می‌دهند، عوامل درونی (شامل ساختار زیستی، نارضایتی، ویژگی‌های شخصی، شانس، تجربیات گذشته، و پرهیزکاری)، و عوامل بیرونی (شامل شبکه اجتماعی، تحصیلات، اعتماد، فرهنگ، سیاست، تاریخ، شغل، و نظام باورها) منابع عمده «امید» هستند. در همین زمینه، موفقیت‌ها و شکست‌های ورزشی در میادین معتبر بین‌المللی نیز قادرند بر امید در جامعه و در بین مردم تأثیر بگذارند (پوپوف^۷، ۲۰۲۱). در تبیین رابطه عملکرد ورزشی در سطح بین‌المللی و ایجاد امید در بین مردم، به این امر استناد می‌شود که موفقیت ورزشی یک کشور در میادین معتبر مانند المپیک یا جام جهانی فوتبال، اساساً باعث احساس شایستگی در بین مردم کشور موفق می‌گردد و آن‌ها احساس می‌کنند سرافرازند و از دیگر ملل، برترند (لی و فان^۸، ۲۰۲۱). این امر همچنان که الیاس^۹ (به نقل از هاشمی و یگانه، ۱۳۸۶) خاطر نشان می‌سازد، به این دلیل است که مسابقات معتبر ورزشی به ویژه جام جهانی فوتبال نمایش مسالمت آمیز توانمندی‌های کشورهای مختلف است. موفقیت در این عرصه، این ذهنیت را در بین مردم پدید می‌آورد که آنان «می‌توانند». همین امر باعث شکل‌گیری «امید اجتماعی» می‌شود که می‌تواند در عرصه اجتماعی، همان کارکردهای امید در سطح فردی را بروز دهد.

۱. Frumkin

۲. Wickert

۳. Di Maggio

۴. Buckley & Lee

۵. Shnaider

۶. Pleeging

۷. Popov

۸. Lee and fun

۹. Eliase

به علاوه، موفقیت‌های ورزشی در میادین معتبر بین‌المللی باعث ایجاد رضایت‌مندی می‌شوند (ماتز^۱، ۲۰۱۹؛ کاوتسوس و سیمانسکی^۲، ۲۰۱۰) و این امر همچنان که پلیگینگ و همکاران (۲۰۲۲) خاطر نشان می‌سازند، می‌تواند منبع «امید» باشند.

پژوهش‌های متعددی به بررسی اثرات نتایج ورزش بر زندگی روانی-اجتماعی مردم پرداخته‌اند. نتایج پژوهش‌ها در کشورهای مختلف و در سال‌های مختلف، نشان می‌دهند، موفقیت یا شکست تیم‌های ملی در مسابقات معتبر ورزشی به ویژه، المپیک یا جام جهانی فوتبال می‌تواند بر انسجام قومیت‌ها و طبقات اجتماعی (فوروکاوا^۳، ۲۰۲۱)، ارزش‌های اخلاقی (پرز-اورداس^۴ و همکاران، ۲۰۲۱)، احساسات (دون کون سن پرو و مسید بلانکو^۵، ۲۰۲۱)، غرور ملی (احمدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ دنهام^۶، ۲۰۱۰)، هویت ملی (هونگ^۷، ۲۰۱۱؛ احمدی، ۱۳۸۶)، ارتباطات بین‌المللی (واینبرگ و گولد^۸، ۲۰۲۳)، انسجام ملی (رو^۹ و همکاران، ۲۰۲۱)، خلقیات مثبت (هالدورسن^{۱۰}، ۲۰۲۱)، شادی (احمدی، ۲۰۱۶؛ هالمن^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۲) و رضایت از زندگی (ماتز^{۱۲}، ۲۰۱۹؛ کاوتسوس و سیمانسکی^{۱۳}، ۲۰۱۰) تاثیر بگذارند. به عنوان نمونه‌ای از این تاثیرات می‌توان به یک پژوهش طولی اشاره نمود که نشان می‌دهد، در کشور غنا، در دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ که این کشور در زمینه فوتبال موفق بود شاهد شکل‌گیری امید در بین مردان جوان بودیم که از طریق فوتبال، می‌توانستند منزلت اجتماعی و شانس‌های زندگی‌شان را بهبود بخشند (آنگروهی و اسن^{۱۴}، ۲۰۱۷).

در ایران، فوتبال به دلیل تعداد زیاد فوتبالیست‌ها، باشگاه‌ها، سرمایه‌گذاری‌های مالی، و پوشش وسیع رسانه‌ای، همچون بسیاری از دیگر جوامع، تبدیل به فراگیرترین ورزش کشور شده است. به علاوه، سابقه قهرمانی تیم ملی فوتبال ایران در سه دوره جام ملت‌های آسیا، دو دوره بازی‌های آسیایی، شش دوره صعود به جام جهانی فوتبال، و اشتغال تعداد زیادی از فوتبالیست‌های ایرانی در لیگ‌های معتبر اروپایی باعث می‌شود مردم هم به فوتبال توجه کنند و هم انتظار کسب نتایج درخشان از تیم ملی فوتبال کشورشان داشته باشند. هم‌گروهی با تیم‌های ملی فوتبال انگلستان و آمریکا در جام جهانی قطر ۲۰۲۲ نیز این امر را تشدید

۱. Mutz

۲. Kavetsos&Szysmanski

۳. Furukawa

۴. Pérez-Ordás

۵. Doquin de Saint Preux&Masid Blanco

۶. Denham

۷. Hong

۸. Weinberg & Gould

۹. Raw

۱۰. Halldorsson

۱۱. Hallmann

۱۲. Mutz

۱۳. Kavetsos&Szysmanski

۱۴. Ungruhe&Esson

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

می‌نماید. رویارویی با آمریکا به دلیل تنش‌های سیاسی بین دو کشور و مصاف با تیم ملی انگستان به دلیل رویارویی با کلکسیونری از برجسته‌ترین بازیکنان دنیا و البته بازی با تیم ملی ولز که هردو برای اولین بار اتفاق می‌افتند، و برگزاری بازی‌ها در قطر همسایه جنوبی ایران که ایرانیان زیادی می‌توانند از تیم ایران حمایت کنند، باعث می‌شود نتایج بازی‌های تیم ایران برای مردم جذاب باشد و به همین دلیل، می‌توان انتظار داشت موفقیت‌ها یا شکست‌های تیم ایران، در این مسابقات بر «امید» در بین مردم تاثیر بگذارد. هدف اصلی این پژوهش این است که نشان دهد حضور تیم فوتبال ایران در جام جهانی و انجام مسابقات این تیم در این بازی‌ها به چه میزان بر «امید» در جامعه مورد مطالعه تاثیر می‌گذارد. برای نیل به این هدف، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال است که: «آیا نتایج بازی‌های تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ قطر بر «امید» تاثیر می‌گذارد؟»

برای یافتن پاسخ این سؤال سوالات فرعی زیر مطرح شده است:

- میزان امید افراد جامعه مورد بررسی قبل از شروع جام جهانی فوتبال قطر به چه میزان بوده است؟
- میزان امید افراد جامعه مورد بررسی بعد از بازی با انگلستان در جام جهانی فوتبال قطر به چه میزان بوده است؟
- میزان امید افراد جامعه مورد بررسی بعد از بازی با ولز در جام جهانی فوتبال قطر به چه میزان بوده است؟
- میزان امید افراد جامعه مورد بررسی بعد از بازی با آمریکا در جام جهانی فوتبال قطر به چه میزان بوده است؟

روش شناسی

روش پژوهش:

پژوهش حاضر از نوع آزمایشی طبیعی با یک گروه و انجام پیش‌آزمون است. آزمایش طبیعی گونه‌ای روش آزمایشی است که برخلاف روش‌های آزمایشی تجربی یا نیمه تجربی، متغیر مستقل به وسیله پژوهشگر دستکاری نمی‌شوند بلکه به صورت طبیعی و در دنیای واقع، اتفاق می‌افتد و پژوهشگر طرح پژوهشی خود را با وقوع آن پدیده، متناسب می‌کند (شادیش^۱ و همکاران، ۲۰۰۲). در این پژوهش، متغیر مستقل، بازی‌های تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی است که ۳۰ آبان در مقابل انگلستان، ۴ آذر در برابر ولز، و ۸ آذر در برابر آمریکا است. به علاوه، پیش‌آزمون نیز در روزهای ۲۰ تا ۲۵ آبان، چند روز قبل از شروع بازی‌های جام جهانی انجام شده است.

۱. Shadish

جامعه آماری، نمونه‌گیری و حجم نمونه:

در پژوهش‌های آزمایشی اگرچه بر نمونه کوچک تاکید می‌شود اما در پژوهش حاضر جهت برآوردی دقیق‌تر از نتایج تحقیق، از نمونه بزرگ استفاده شده است و طی آن ۳۰۰ نفر از شهروندان در شهر یاسوج، مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد در جنوب غربی ایران که اعتبار اساسی آن به صادرات ۲۵٪ نفت ایران است، به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. نمونه‌های تحقیق از ۱۴ محله در مناطق مختلف یاسوج شامل شاهد، شهداء، محمودآباد، راهنمایی، مسکن، ارم، امامت، امام حسین (ع)، ترمینال، دولت آباد، زیرتل، سالم آباد، جهاد، و گلستان، انتخاب شدند و به شرطی که تمایل به مشارکت در تحقیق - در یک پیش‌آزمون و سه پس‌آزمون- داشتند، و البته مسابقات فوتبال جام جهانی ۲۰۲۲ را دنبال می‌کردند، مورد مراجعه قرار گرفته و اطلاعات مورد نیاز از آنان جمع‌آوری گردید. لازم به توضیح است، به استثنای پیش‌آزمون، جهت کنترل متغیرهای مزاحم، در تمامی پس‌آزمون‌ها، داده‌ها در دوره زمانی ۷۲ ساعته جمع‌آوری شده‌اند. همین امر باعث گردید در پس‌آزمون اول به ۲۶ نفر، در پس‌آزمون دوم به ۱۴ نفر، و در پس‌آزمون سوم به ۶ نفر از نمونه‌ها به دلایل مختلف از بیماری گرفته تا مسافرت - دسترسی نباشد. در نتیجه، نمونه نهایی تحقیق که در پیش‌آزمون و هر سه پس‌آزمون مشارکت داشته‌اند، ۲۵۴ نفر است.

ابزار پژوهش:

ابزار تحقیق جهت سنجش امید، مقیاس امید اشنایدر (۱۹۹۱) است. این پرسشنامه دارای دوازده گویه است که گویه‌های (۲). من در مورد سلامتی ام ناراحتم، ۹. شرایط زندگی من عالی است، ۱۰. از زندگی ام راضی‌ام، ۱۲. اگر می‌توانستم زندگی دوباره داشته باشم هیچ چیزی را تغییر نمی‌دادم) خرده مقیاس «عامل»^۲ را سنجش می‌کنند و گویه‌های (۱). راه‌های زیادی برای رسیدن به چیزهایی که در زندگیم مهم‌اند وجود دارد، ۴. تجربه‌های گذشته منبرای آینده من مناسب‌اند، ۶. من معمولاً در خودم نگرانی‌هایی در باره بعضی چیزها پیدا می‌کنم، ۸. زندگی من از خیلی جهات به آرمان من نزدیک است) خرده مقیاس «مسیر»^۳ را می‌سنجند. خرده مقیاس «عامل» تعیین‌کننده هدف‌مداری فرد است و خرده مقیاس «مسیر» بیانگر راه‌های برنامه‌ریزی شده برای رسیدن به اهداف است. به علاوه، گویه‌های (۸). می‌دانم که توان پیدا کردن راه حلی برای حل هر مشکلی را دارم، ۱۰. من در زندگی ام موفقیت زیبایی بدست آوردم، ۱۲. من به همه اهدافی که مدنظر دارم می‌رسم، ۱۶. تاکنون هرآنچه را که در زندگی می‌خواستم به دست آوردم) انحرافی هستند و در تحلیل نهایی، وارد نمی‌شوند. این مقیاس مبتنی بر سنجش رتبه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً موافق=۵، موافق=۴، نه موافق نه مخالف=۳، مخالف=۲، کاملاً مخالف=۱) است و دامنه نمرات آن از ۵ (کمترین امید) تا ۴۰ (بیشترین امید) متغیر است. این پرسشنامه، به دلیل تعداد سوالات

۱. Adult Dispositional Hope Scale (ADHS)

۲. Agency

۳. Pathways

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

کم و سهولت استفاده، به طور گسترده در کشورهای مختلف جهان، مورد استفاده قرار گرفته است (اشنایدر و همکاران، ۲۰۱۷). در ایران، ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس به وسیله کرمانی و همکاران (۱۳۹۰) مورد بررسی قرار گرفته و نشان داده شده است که برای سنجش «امید» در ایران از کارایی مناسبی برخوردار است. در پژوهش حاضر، پایایی مقیاس «امید» با استفاده از ضریب آلفا کرانباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقادیر آن در مرحله پیش آزمون (۰/۸۲۴)، پس آزمون اول (۰/۹۰۱)، پس آزمون دوم (۰/۹۱۱) و پس آزمون سوم (۰/۸۸۹) به دست آمده است که نشان می‌دهد این مقیاس از همسانی درونی بالایی برخوردار است.

نتایج

در ابتدا، خصوصیات و ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های تحقیق در قالب جدول شماره ۱ ارائه شده است. براساس داده‌های جدول، بخش اعظم پاسخگویان را برحسب جنسیت، مردان (۵۰/۴٪) تشکیل می‌دهند. به لحاظ وضع تاهل، بخش اعظم پاسخگویان، افراد متاهل (۵۶/۳٪) می‌باشند. برحسب گروه سنی، بخش اعظم پاسخگویان در گروه سنی ۳۰ تا ۴۵ سال (۴۶/۱٪) قرار دارند. برحسب وضع تحصیلات، بخش اعظم پاسخگویان، دارای تحصیلات دانشگاهی (۴۴/۱٪) می‌باشند. و بالاخره، برحسب وضعیت شغلی، عمده پاسخگویان از گروه غیرشاغل (۶۸/۱٪) هستند. نکته مهم در مورد آمار توصیفی پاسخگویان، بالاتر بودن تعداد افراد دارای تحصیلات دانشگاهی نسبت به سایر گروه‌های تحصیلی است که این امر عمدتاً به این دلیل است که در مواجهه با تحقیقات علوم انسانی، خانوارها معمولاً افراد تحصیلکرده‌تر خود را کاندیدا می‌نمایند و این گونه افراد از رغبت و انگیزش بیشتری برای مشارکت در تحقیقات اجتماعی برخوردارند. به علاوه، بالاتر بودن نسبت افراد غیرشاغل با توجه به اینکه بخش زیادی از پاسخگویان را زنان و نیز افراد در گروه سنی ۳۰ تا ۴۵ هستند، قابل توجیه است.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب متغیرهای جمعیت شناختی

متغیر	مقوله	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۲۸	۵۰/۴
	زن	۱۲۶	۴۹/۶
وضع تاهل	مجرد	۱۱۱	۵۳/۷
	متاهل	۱۴۳	۵۶/۳
گروه سنی	سال ۱۵-۲۹	۱۱۰	۴۳/۳
	سال ۳۰-۴۵	۱۱۷	۴۶/۱
	سال ۴۶-۶۰	۲۷	۱۰/۶
تحصیلات	کمتر از دیپلم	۷۶	۲۹/۹
	دیپلم و فوق دیپلم	۶۶	۲۶
	دانشگاهی	۱۱۲	۴۴/۱

۳۱/۹	۸۱	شاغل	وضع شغلی
۶۸/۱	۱۷۳	غیر شاغل	

در ادامه، آماره‌های توصیفی «امید» برحسب تعداد، کمترین، بیشترین، میانگین و انحراف معیار در پیش‌آزمون، و پس‌آزمون‌ها در جدول ۲ ارائه شده‌اند. براساس داده‌های جدول، میانگین «امید» که در پیش‌آزمون برابر با ۱۶/۸۸ است، به تدریج در پس‌آزمون اول (بازی با انگلستان و شکست ۶ بر ۲)، پس‌آزمون سوم (بازی با ولز و پیروزی ۲ بر صفر)، رو به کاهش می‌گذارد و پس‌آزمون سوم (بازی با آمریکا و شکست ۱ بر صفر)، اندکی افزایش می‌یابد و به ۱۶/۸۰ می‌رسد.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی متغیر «امید» و ابعاد آن در پیش‌آزمون و پس‌آزمون‌ها

مراحل				میانگین	امید
پس‌آزمون ۳	پس‌آزمون ۲	پس‌آزمون ۱	پیش‌آزمون		
۲۷/۸۰	۲۷/۶۵	۲۷/۷۳	۲۷/۸۸	میانگین	امید
۴/۲	۴/۱	۴/۱	۳/۹	انحراف معیار	
۱۴/۹۸	۱۴/۹۳	۱۵/۱۶	۱۵/۴۲	میانگین	بعد
۲/۳	۲/۲	۲/۳	۱/۲	انحراف معیار	مسیرها
۱۲/۸۱	۱۲/۷۲	۱۲/۵۷	۱۲/۴۶	میانگین	بعد
۲/۷	۲/۷	۲/۵	۲/۶	انحراف معیار	عامل

و بالاخره، جهت پاسخ به سؤال تحقیق مبنی اینکه، آیا نتایج بازی‌های تیم ملی فوتبال ایران بر «امید» در بین شهروندان اثر دارد؟ از آزمون تحلیل واریانس در تکرار مشاهدات^۱ استفاده شده است. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر، داده‌ها از هم مستقل نیستند و نمونه‌های یکسانی در مراحل چهارگانه پژوهش مشارکت داشته‌اند و علاوه بر آن، سطح سنجش متغیر وابسته «امید» نیز از نوع فاصله‌ای است، آزمون تحلیل واریانس در تکرار مشاهدات، با مقایسه میانگین‌ها، نشان می‌دهد آیا تفاوت احتمالی مشاهده شده، به لحاظ آماری معنادار است یا خیر. نتایج حاصل از آزمون در قالب جدول ۳ و ۴ و ۵ و ۶ به طور مجزا برای مقیاس «امید» و خرده مقیاس‌های «مسیر» و «عامل» ارائه شده است. براساس داده‌های جدول ۳، آزمون کرویت ماچلی معنادار است و این به این معناست که ماتریس کوواریانس خطای مربوط به متغیرهای وابسته تبدیل شده نرمال، یک ماتریس همانی است. معناداری آزمون ماچلی بیانگر این است که نمی‌توان از آزمون چندمتغیره پیلای^۲ استفاده کرد و باید دیگر آزمون‌ها را به کار گرفت که در اینجا از آزمون لامبدای ویلکس استفاده شده است. نتایج این آزمون بیانگر این است که فرض صفر رد نمی‌شود و براساس آن، میانگین‌های «امید» در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون‌ها، با یکدیگر تفاوت معناداری ندارند.

۱. Repeated measure

۲. Pillai's test.

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

جدول ۳: مقایسه «امید» در پیش آزمون و پس آزمون‌ها به روش آنالیز واریانس در تکرار مشاهدات

Wilks' Lambda			Mauchly's test			
Sig	F	Value	Sig	df	Chi-square	
۰/۵۱۷	۰/۷۶۰	۰/۹۹۱	۰/۰۰۰	۵	۹۵/۱	پیش آزمون
						پس آزمون ۱
						پس آزمون ۲
						پس آزمون ۳

بررسی تفاوت میانگین‌ها برحسب خرده مقیاس «مسیرها» که در قالب جدول ۴ نشان داده شده است، با توجه به معناداری آزمون لامبدا ویلکس، بیانگر این است که میانگین‌ها حداقل در یکی از مراحل باهم تفاوت دارند. انجام آزمون مقایسه چندگانه به روش تی زوج^۱ که نتایج آن در جدول ۵ منعکس شده است، نشان می‌دهد، میانگین خرده مقیاس «مسیرها» در پس آزمون اول با مقادیر (df=۲۵۳، Sig=۰/۰۳۲) در پس آزمون دوم با مقادیر (t=۲/۲، df=۲۵۳، Sig=۰/۰۰۰) و در پس آزمون سوم با مقادیر (t=۳/۵، df=۲۵۳، Sig=۰/۰۰۱) تفاوت معنادار دارند.

جدول ۴: مقایسه خرده مقیاس «مسیرها» در پیش آزمون و پس آزمون‌ها به روش آنالیز واریانس در تکرار مشاهدات

Wilks' Lambda			Mauchly's test			
Sig	F	Value	Sig	Df	Chi-square	
۰/۰۰۱	۵/۵	۰/۹۳۸	۰/۰۰۰	۵	۵۶	پیش آزمون
						پس آزمون ۱
						پس آزمون ۲
						پس آزمون ۳

جدول ۵: مقایسه‌های چندگانه آزمون‌ها به روش تی زوج

Sig	df	T		
۰/۰۳۲	۲۵۳	۲/۲	پس آزمون ۱	پیش آزمون
۰/۰۰۰	۲۵۳	۴	پس آزمون ۲	
۰/۰۰۱	۲۵۳	۳/۵	پس آزمون ۳	
۰/۰۵۱	۲۵۳	۱/۹۶	پس آزمون ۲	پس آزمون ۱
۰/۱۶۹	۲۵۳	۱/۳	پس آزمون ۳	
۰/۵۹۹	۲۵۳	۰/۵۳	پس آزمون ۳	پس آزمون ۲

^۱. Paired t test

اما بررسی تفاوت میانگین‌ها برحسب خرده مقیاس «عامل» که نتایج آن در قالب جدول ۶ نمایش داده شده است، بیانگر این است که میانگین‌های این خرده مقیاس در هیچ یک از مراحل چهارگانه، تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند.

جدول ۶: مقایسه خرده مقیاس «عامل» در پیش آزمون و پس آزمون‌ها به روش آنالیز واریانس در تکرار مشاهدات

Wilks' Lambda			Mauchly's test			
Sig	F	Value	Sig	df	Chi-square	
						پیش آزمون
						پس آزمون ۱
۰/۰۶۹	۲/۳۹	۰/۹۷۲	۰/۰۰۰	۵	۷۳/۱	پس آزمون ۲
						پس آزمون ۳

بحث و نتیجه‌گیری

«امید» به عنوان مفهومی شناختی، عاطفی، انگیزشی، اجتماعی، و هویتی یک نیروی شگرف روانی-اجتماعی است که کارکردهای متعددی در سطوح خرد تا کلان دارد. ویژگی اساسی امید این است که باعث سرمایه‌گذاری در آینده می‌شود (پلیگینگ و همکاران، ۲۰۲۲) و به طور طبیعی، نگاه مثبت به آینده، سرآغاز اتفاقات خوب در زندگی فردی و اجتماعی است. برهمین مبنا، «امید» ضرورت بنیادی زندگی در دنیای معاصر است و تلاش‌های زیادی صورت می‌گیرد تا این نیروی شگرف در بین مردم گسترش یابد تا از این طریق، برخی از مشکلات جامعه، تسکین یابد. عوامل متعددی در سطوح خرد تا کلان می‌توانند بر ارتقا یا افول «امید» تاثیر بگذارند. موفقیت‌های ورزشی در مسابقات معتبر بین‌المللی بدون تردید، یک عامل مهم هستند که می‌توانند در سطحی وسیع، «امید» را در بین مردم، گسترش دهند. بر همین اساس، پژوهش حاضر تلاش کرد، تا اثر موفقیت‌ها و شکست‌های تیم ملی فوتبال ایران در مسابقات جام جهانی ۲۰۲۲ قطر را بر «امید» در بین شهروندان ایرانی مورد بررسی قرار دهد.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند، نمرات «امید» در پس آزمون اول (شکست در برابر انگلستان)، پس آزمون دوم (پیروزی در برابر ولز)، و پس آزمون سوم (شکست در برابر آمریکا و حذف از مسابقات) کاهش پیدا کرده است اما این کاهش به لحاظ آماری معنادار نیست. به عبارت دیگر، نتایج بازی‌های تیم ملی فوتبال ایران بر «امید» به طور کلی، اثر نداشته است. اما بررسی یافته‌ها برحسب خرده مقیاس‌ها، بیانگر آن است که در خرده مقیاس «مسیر»، با شکست تیم فوتبال ایران و حذف از جام جهانی، «امید» در بین مردم به طور معناداری کاهش یافته است. همچنانکه پیشتر عنوان گردید، خرده مقیاس «عامل»، بخش انگیزشی «امید» و بیانگر هدف مداری فرد است و خرده مقیاس «مسیر»، بخش شناختی «امید» و بیانگر راه‌های برنامه ریزی شده برای دستیابی به اهداف است. «مسیر» نشان دهنده این است که فرد در ایجاد راه‌های معقول برای رسیدن به اهداف، توانایی دارد (اشنایدر، ۲۰۰۲). یافته تحقیق حاضر به روشنی بیانگر این واقعیت است که با شکست سنگین تیم ملی فوتبال ایران در برابر انگلستان (۶-۲) و سپس شکست در برابر آمریکا (۰-۱) و ناتوانی در صعود از دور گروهی، بخش شناختی «امید» در بین شهروندان ایرانی، تنزل یافته و احساس آنها این است که در ایجاد راه‌های معقول برای رسیدن به اهداف، ناتوانند. این یافته تحقیق، به

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

لحاظ تجربی با نتایج پژوهش آنگروهی و اسن (۲۰۱۷) که نشان دادند، موفقیت غنا در فوتبال باعث شکل‌گیری «امید» در بین مردان جوان برای بهبود منزلت اجتماعی و وضعیت زندگی‌شان گردید، منطبق است. پیوند فوتبال و «امید»، وجه اشتراک دو پژوهش است. در آن پژوهش، موفقیت در فوتبال به ارتقای «امید» منجر شد و در پژوهش حاضر، شکست در فوتبال باعث افول «امید» گردید. به علاوه، یافته تحقیق حاضر به لحاظ نظری نیز منطبق با مبانی نظری مطرح شده در پژوهش است که طی آن، موفقیت ورزشی یک کشور در میداین معتبر مانند المپیک یا جام جهانی فوتبال، باعث احساس شایستگی و توانایی (رو) و همکاران (۲۰۲۱) و رضایت مندی (ماتز، ۲۰۱۹؛ کاتوسوس و سیمانسکی، ۲۰۱۰) در بین مردم آن کشور می‌شود و شکست در این میداین باعث جریحه دار شدن غرور ملی (دنهام، ۲۰۱۰) می‌گردد و از این طریق، «امید» در بین مردم آن کشور، تحت تاثیر قرار می‌گیرد. در پژوهش حاضر اگرچه «امید» به طور کلی، تحت تاثیر شکست ایران در برابر انگلیس و آمریکا و پیروزی در برابر ولز قرار نگرفت اما بخش شناختی امید یعنی «مسیر» که بیانگر راه‌های برنامه‌ریزی شده برای رسیدن به اهداف است، به طور معناداری پس از شکست ایران و حذف از جام جهانی، کاهش یافت.

در تفسیر و تحلیل یافته‌های تحقیق حاضر باید به یک نکته اساسی نیز توجه نمود. در تحقیقات آزمایشی طبیعی، برخلاف تحقیقات آزمایشگاهی، امکان کنترل متغیرهای بیرونی و مداخله‌گر که می‌توانند بر نتایج تحقیق تاثیر بگذارند، کمتر است. به طور مشخص، در طول انجام تحقیق حاضر، دو موضوع مهم در کشور وجود داشته است که محتمل است بر نتایج پژوهش حاضر اثر گذاشته باشند و در همان حال، امکان کنترل اثر آن‌ها نیز از سوی پژوهشگران مقدور نبوده است. ۱) از اواخر شهریور ماه ۱۴۰۱ برخی ناآرامی‌های اجتماعی سیاسی با مرگ مهسا امینی در ایران آغاز گردید که تا سه ماه بعد، تداوم یافت. این تنش‌ها و کشمکش‌ها که بازیگران اصلی آن، زنان و جوانان بودند، به فوتبال نیز سرایت کرد و طی آن، برای بخشی از مخاطبان فوتبال، موفقیت فوتبال ایران در جام جهانی - که با بازگرداندن مربی نام‌آوازه پرتغالی نیز همراه شده بود - یک سوپاپ اطمینان رهایی از مشکلات برای حاکمیت تلقی می‌شد و در نتیجه، نتایج مسابقات فوتبال ایران در جام جهانی، احتمالاً تاثیر چندانی بر آن بخش از مردم نداشته است. ۲) مشکلات اقتصادی به ویژه، تورم نیز که از چندسال قبل در ایران شکل گرفته و در سال ۱۴۰۱ تشدید شدند، باعث فشار مضاعف بر مردم و سخت شدن شرایط زندگی گردیدند. در نتیجه، محتمل است که فوتبال و نتایج بازی های تیم ملی فوتبال در جام جهانی را تحت الشعاع خود قرار داده باشند.

سخن پایانی اینکه، جامعه ایران برای تحقق توسعه و تسکین برخی از مهمترین مشکلات اجتماعی خود، نیاز دارد «امید» را به عنوان نیروی شگرف روانی اجتماعی در بین مردم ارتقا بخشد. امری که در سال‌های اخیر و با تشدید مشکلات کشور به طور گسترده در گفتمان مسئولین عالی کشور نیز ظهور یافته است. یافته‌های تحقیق حاضر به ویژه در خرده مقیاس «مسیر» امید، بیانگر این هستند که نتایج مسابقات تیم ملی فوتبال در آوردگاه‌های مهم همچون جام جهانی می‌تواند بر ارتقای «امید» یا افول آن در بین مردم کمک کند. براین اساس، وظیفه دستگاه ورزش کشور است که با برنامه‌ریزی‌های دقیق، مناسب، و کارشناسی، زمینه‌های کسب موفقیت در رویدادهای معتبر ورزشی را فراهم آورد و با ایجاد «امید» و ارتقای آن در بین مردم، به رفع یا تسکین برخی از مشکلات مهم جامعه کمک کند.

منابع

- احمدی، سیروس. (۱۳۸۶). بررسی آثار نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۰۶ بر هویت ملی شهروندان. المپیک، ۳۷، ۹۶-۸۵
- احمدی، سیروس، فیروزی، محمدرضا، و نوایی، سعید. (۱۳۹۵). بررسی مقایسه‌ای غرور ملی شهروندان قبل و بعد از موفقیت تیم ملی فوتبال ایران در صعود به جام جهانی ۲۰۱۴. پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش، ۲۸(۲)، ۵۵-۴۵.
- کرمانی، زهرا، خدایناهی، محمدکریم، و حیدری، محمود. (۱۳۹۰). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس امید آشنایدر. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۳۵(۳)، ۲۳-۷.
- هاشمی، ضیاء، و یگانه، محمدرضا. (۱۳۸۶). فوتبال و هویت ملی. مطالعات ملی، ۲۸(۲)، ۱۲۴-۱۰۷.
- Ahmadi, S. (۲۰۱۶). **Relationship between Iran's national football team results and citizens' happiness.** *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, ۳۸(۳), ۱-۱۳.
- Alam, A. (۲۰۲۲). **Positive psychology goes to school: Conceptualizing students' happiness in ۲۱st century schools while 'minding the mind!' Are we there yet? Evidence-backed, school-based positive psychology interventions.** *ECS Transactions*, ۱۰۱(۱), ۱۱۱۹۹-۱۱۲۱۴. <https://doi.org/10.1149/1.511199ecst>
- Buckley, P., & Lee, P. (۲۰۱۸). **The impact of extra-curricular activity on the student experience.** *Active Learning in Higher Education*, ۲۲(۱), ۳۷-۴۸. <https://doi.org/10.1177/1469788418808988>
- Coventry, P. A., Brown, J. V. E., Pervin, J., Brabyn, S., Pateman, R., Breedvelt, J., Gilbody, S., Stancliffe, R., McEachan, R., & White, P. C. L. (۲۰۲۱). **Nature-based outdoor activities for mental and physical health: Systematic review and meta-analysis.** *SSM – Population Health*, ۱۶, ۱۰۰۹۳۴. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100934>
- Denham, B. E. (۲۰۱۰). **Correlates of pride in the performance success of United States athletes competing on an international stage.** *International Review for the Sociology of Sport*, ۴۵(۴), ۴۵۷-۴۷۳.
- Di Maggio, I., Montenegro, E., Little, T. D., Nota, L., & Ginevra, M. C. (۲۰۲۱). **Career adaptability, hope, and life satisfaction: An analysis of adults with and without substance use disorder.** *Journal of Happiness Studies*, ۲۲(۲), ۴۳۹-۴۵۴. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00405-1>
- Doquin de Saint Preux, A., & Masid Blanco, O. (۲۰۲۱). **The power of conceptual metaphors in the age of pandemic: The influence of the war and sport domains on emotions and thoughts.** *Language & Communication*, ۸۱, ۳۷-۴۷. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2021.08.003>
- Frumkin, H. (۲۰۲۲). **Hope, health, and the climate crisis.** *The Journal of Climate Change and Health*, ۲, ۱۰۰۱۱۵. <https://doi.org/10.1016/j.joclim.2022.100115>
- Furukawa, M. (۲۰۲۱). **Sport events and social capital in conflict-affected country: A case study of National Unity Day in South Sudan.** *International Journal of Sport Policy and Politics*, ۱۴(۱), ۱۹-۳۶. <https://doi.org/10.1080/19406694.2021.1993305>
- Halldorsson, V. (۲۰۲۱). **National sport success and the emergent social atmosphere: The case of Iceland.** *International Review for the Sociology of Sport*, ۵۶(۴), ۴۷۱-۴۹۲.
- Hallmann, K., Breuer, C., & Kuhnreich, B. (۲۰۱۲). **Happiness, pride and elite sporting success: What population segments gain most from national athletic achievements?** *Sport Management Review*, ۱۶, ۲۲۶-۲۳۵.
- Hong, E. (۲۰۱۱). **Elite sport and nation-building in South Korea: South Korea as the dark horse in global elite sport.** *The International Journal of the History of Sport*, ۲۸(۷), ۹۷۷-۹۸۹. <https://doi.org/10.1080/09523377.2011.563130>
- Kavetsos, G., & Szysmanski, S. (۲۰۱۰). **National well-being and international sports events.** *Journal of Economic Psychology*, ۳۱, ۱۵۸-۱۷۱.
- Li, X. (Leah), & Feng, J. (۲۰۲۱). **Nation branding through the lens of soccer: Using a sports nation branding framework to explore the case of China.** *European Journal of Cultural Studies*, ۲۴(۴), ۱۱۱۸-۱۱۳۸. <https://doi.org/10.1177/13670549211011179>
- Mutz, M. (۲۰۱۹). **Life satisfaction and the UEFA EURO ۲۰۱۶: Findings from a nation-wide longitudinal study in Germany.** *Applied Research in Quality of Life*, ۱۴, ۳۷۵-۳۹۱.

اثر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۲۲ بر «امید» در بین شهروندان به روش آزمایش طبیعی

- Pérez-Ordás, R., Nuviala, A., Grao-Cruces, A., & Fernández-Martínez, A. (۲۰۲۱). **Implementing service-learning programs in physical education; Teacher education as teaching and learning models for all the agents involved: A systematic review.** *International Journal of Environmental Research and Public Health*, ۱۸(۲), ۶۶۹. <https://doi.org/10.3390/ijerph18020669>
- Pleeging, E., Exel, J., & Burger, M. (۲۰۲۲). **Characterizing hope: An interdisciplinary overview of the characteristics of hope.** *Applied Research in Quality of Life*, ۱۷, ۱۶۸۱-۱۷۲۳.
- Pleeging, E., van Exel, J., & Burger, M. (۲۰۲۱). **Characterizing hope: An interdisciplinary overview of the characteristics of hope.** *Applied Research in Quality of Life*, ۱۶(۳), ۱۶۸۱-۱۷۲۳. <https://doi.org/10.1007/s11482-021-09967-x>
- Popov, A. (۲۰۲۱). **Sports diplomacy of the Republic of Moldova: Forms and specificity of manifestation.** *The Science of Physical Culture*, ۳۶(۱). <https://doi.org/10.52444/18057-4114,2021,37-1,02>
- Rand, K. L., & Cheavens, J. S. (۲۰۱۲). **Hope theory.** In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Eds.), *The Oxford Handbook of Positive Psychology*. London, UK: OUP.
- Raw, K., Sherry, E., & Rowe, K. (۲۰۲۱). **Sport for social cohesion: Exploring aims and complexities.** *Sport Management Review*, ۲۹(۳), ۴۵۴-۴۷۵. <https://doi.org/10.1080/14413023.2021.1949869>
- Reichard, R. J., Avey, J. B., Lopez, S., & Dollwet, M. (۲۰۱۳). **Having the will and finding the way: A review and meta-analysis of hope at work.** *The Journal of Positive Psychology*, ۸(۴), ۲۹۲-۳۰۴.
- Rivera, M., Shapoval, V., & Medeiros, M. (۲۰۲۱). **The relationship between career adaptability, hope, resilience, and life satisfaction for hospitality students in times of Covid-۱۹.** *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, ۲۹, ۱۰۰۳۴۴. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2021.100344>
- Sandi, H., Afni Yunita, N., Heikal, M., Nur Ilham, R., & Sinta, I. (۲۰۲۱). **Relationship between budget participation, job characteristics, emotional intelligence and work motivation as mediator variables to strengthening user power performance: An empirical evidence from Indonesia government.** *MORFAI Journal*, ۱(۱), ۳۶-۴۸. <https://doi.org/10.54443/morfai.v1i1.14>
- Snyder, C. R., Lopez, S. J., Edwards, L. M., & Marques, S. C. (۲۰۱۷). **Handbook of positive psychology.** Oxford, UK: *Oxford University Press*.
- Ungruhe, C., & Esson, J. (۲۰۱۷). **A social negotiation of hope: Male West African youth, waithood and the pursuit of social becoming through football.** *Boyhood Studies*, ۱۰(۱), ۲۲-۴۳.
- Weinberg, R. S., & Gould, D. (۲۰۲۳). **Foundations of sport and exercise psychology.** *Human Kinetics*.
- Wen, F., Zhu, J., Ye, H., Li, L., Ma, Z., Wen, X., & Zuo, B. (۲۰۲۱). **Associations between insecurity and stress among Chinese university students: The mediating effects of hope and self-efficacy.** *Journal of Affective Disorders*, ۲۸۱, ۴۴۷-۴۵۳. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.12.047>
- Wickert, C., Post, C., Doh, J. P., Prescott, J. E., & Prencipe, A. (۲۰۲۰). **Management research that makes a difference: Broadening the meaning of impact.** *Journal of Management Studies*, ۵۸(۲), ۲۹۷-۳۲۰. <https://doi.org/10.1111/joms.12666>
- Yıldırım, M., & Arslan, G. (۲۰۲۰). **Exploring the associations between resilience, dispositional hope, preventive behaviours, subjective well-being, and psychological health among adults during early stage of COVID-۱۹.** *Current Psychology*, ۴۱(۸), ۵۷۱۲-۵۷۲۲. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01177-2>

پروفیسر گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی